

Aleksandra Kuczyńska-Zonik

Estonia aktualizuje Koncepcję bezpieczeństwa narodowego

Estonia przyjęła zaktualizowaną wersję Koncepcji bezpieczeństwa narodowego. Dokument ten powstał w odpowiedzi na zmiany w środowisku bezpieczeństwa w związku z wojną rosyjsko-ukraińską. Największe znaczenie ma deklaracja dotycząca wzrostu wydatków na cele obronne w kolejnych latach – do minimum 3% PKB – oraz finansowania pozamilitarnych działań na rzecz ochrony ludności.

Specyfika polityki bezpieczeństwa Estonii. Polityka bezpieczeństwa Estonii ma szeroki charakter, bowiem obejmuje działania w pięciu kluczowych obszarach: spójność społeczna i odporność narodowa, bezpieczeństwo ekonomiczne i usługi, bezpieczeństwo wewnętrzne i porządek publiczny, obronność wojskowa oraz działania międzynarodowe. Celem Estonii w tym zakresie jest zapewnienie niepodległości i suwerenności narodu, przetrwanie, integralność terytorialna, porządek konstytucyjny oraz ochrona ludności. Zasady i kierunek działań określa Koncepcja bezpieczeństwa narodowego, która jest dokumentem ramowym przygotowanym przez rząd i zatwierdzonym przez parlament (Riigikogu). Aktualna wersja obowiązuje od 31 maja 2017 r., a jej zapisy są uzupełniane lub zmieniane w zależności od tego, jak kształtują się uwarunkowania międzynarodowe i możliwości Estonii w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa, jednak nie rzadziej niż co 4 lata.

Estonia realizuje koncepcję totalnej obrony narodowej, obejmującą sześć filarów: obronność wojskową, cywilne wsparcie, działania międzynarodowe, bezpieczeństwo wewnętrzne, ciągłość działania państwa i społeczeństwa oraz komunikację strategiczną. W praktyce oznacza to, że o skuteczności obrony narodowej decydują potencjał militarny i pozamilitarny, zasoby sektora publicznego i prywatnego oraz społeczeństwo obywatelskie. Estońskie siły zbrojne to armia zawodowa (4 tys.), rezerwiści i ochotnicza Liga Obrony (17 tys. członków). Formacje te łącznie stanowią niespełna 2% ogółu populacji.

Aktualizacja dokumentu. Prace nad aktualizacją Koncepcji bezpieczeństwa narodowego rozpoczęto pod koniec 2021 r. Pandemia COVID-19 oraz jej negatywne konsekwencje społeczno-gospodarcze zmieniły sposób myślenia o polityce bezpieczeństwa w Estonii, w szczególności zwracając uwagę na znaczenie wysiłków w wymiarze pozamilitarnym. Jednakże agresja Rosji na Ukrainę spowodowała konieczność ponownej oceny środowiska bezpieczeństwa oraz uzupełnienie jej o zdolności państwa i społeczeństwa do obrony. Zaktualizowana wersja Koncepcji bezpieczeństwa narodowego, przyjęta przez rząd 24 stycznia, a następnie zatwierdzona przez parlament 22 lutego, odpowiada na nowe wyzwania bezpieczeństwa. Największym z nich jest agresywna polityka Rosji, której celem jest demontaż europejskiej architektury bezpieczeństwa oraz przywrócenie polityki opartej na strefach wpływów. Prowadzi ona do konfrontacji różnych systemów politycznych, gospodarczych i społecznych, co sprawia, że przestrzeń wartości oparta na demokracji, gospodarce rynkowej, rządach prawa i prawach człowieka jest zagrożona.

W związku z rosnącym zagrożeniem militarnym ze strony Rosji zdecydowano o podniesieniu wydatków na obronę do poziomu co najmniej 3% PKB (wartość ta nie uwzględnia finansowania obecności wojsk sojuszników na terytorium Estonii). Od 2012 r. porozumienie między partiami politycznymi zakłada utrzymywanie budżetu obronnego na poziomie 2% PKB. W 2022 r. Estonia przeznaczyła ponad 1,2 mld euro (2,3% PKB) na obronę, a w 2023 r. wydatki przekroczą 1 mld euro i wyniosą 2,85% PKB. Zwiększenie finansowania stanowi ponadpartyjny konsensus – narodowo-konserwatywna i chrześcijańska Isamaa oraz liberalna Estonia 200 postulowały nawet o wzrost do 6% PKB. Środki mogą pochodzić z podatków (proponycja Partii Socjaldemokratycznej i Partii Centrum) lub pożyczek zagranicznych (Isamaa). W planach jest zakup haubic samobieżnych K9 Thunder, wyrzutni HIMARS, dronów tzw. kamikaze, a także wspólny z Łotwą program zamówień na zakup systemów obrony powietrznej średniego zasięgu oraz podniesienie zdolności Ligi Obrony, m.in. poprzez szkolenia, wyposażenie i zwiększenie liczebności do 20 tys. Estonia przyjęła również dodatkowe jednostki sojusznicze z Wielkiej Brytanii.

Wiele miejsca poświęcono też ochronie ludności i po raz pierwszy opisano ją w tak szczegółowy sposób. Wskazano na konieczność wzmocnienia woli samoobrony mieszkańców i odporności społecznej (*resilience*) poprzez wzrost zaufania do instytucji państwowych, zapewnienie bezpieczeństwa infrastruktury krytycznej, ochronę życia i zdrowia obywateli oraz zaspokojenie ich podstawowych potrzeb w sytuacjach kryzysowych. Ataki na infrastrukturę cywilną na Ukrainie, a także ostatnie kryzysy energetyczne (wybuch gazociągu łączącego Litwę i Łotwę) czy klęski żywiołowe (powódź na Łotwie) dowiodły, że ochrona samej granicy państwowej nie wystarczy. Dlatego zakłada się rozwój mechanizmów ochrony ludności, umożliwiających szybkie reagowanie, dostęp do narzędzi w sytuacjach kryzysowych i pomoc współobywatelom. W dokumencie zobowiązano się do stałego finansowania tego rodzaju działań, w oparciu o różne scenariusze zagrożeń. W najbliższych latach może to być ok. 0,5% PKB.

Wnioski. W obecnych uwarunkowaniach polityka bezpieczeństwa Estonii opiera się na pięciu założeniach:

1. Kompleksowość obrony – nawet po zakończeniu wojny na Ukrainie (Estonia odrzuca scenariusze, według których wojna zakończyłaby się zwycięstwem Rosji) zagrożenie ze strony Rosji nie zniknie. Rosja zapewne powróci do taktyki działań hybrydowych, dlatego konieczny jest dalszy rozwój wszechstronnych zdolności obronnych Estonii. Należy również przewidywać zmianę globalnego układu sił oraz wzrost znaczenia Chin.
2. Wzrost wydatków na cele obronne – o ile potencjał Estonii nie pozwala jej na zabezpieczenie suwerenności samodzielnie, podejmuje ona szerokie działania i przeznaczają sukcesywnie coraz większe środki na wzmocnienie obrony. W 2022 r. wydatki na ten cel były najwyższe w historii tego państwa po 1991 r. Ponadto militaryzacja w Europie Środkowej stwarza nowe możliwości dla estońskiego przemysłu obronnego, nawet w obszarach, w których do tej pory było to utrudnione. Estonia nie ma doświadczenia w produkcji amunicji ani ciężkiego sprzętu, jej atutem są jednak produkty zaawansowane technologicznie – np. systemy i oprogramowania, roboty i drony.
3. Edukacja i wzmocnienie woli obrony – obok potencjału technologicznego, mocną stroną obrony Estonii są motywacja i wola walki. W połowie 2022 r. 81% mieszkańców było gotowych do obrony kraju w przypadku ataku zbrojnego (wzrost o 9 pp. w stosunku do roku poprzedniego), 60% uważało, że Estonia zdoła się obronić do czasu nadejścia pomocy sojuszników, a ponad połowa popierała zwiększenie wydatków na obronność. Duże znaczenie ma także edukacja – obecnie prawie trzy czwarte szkół ponadgimnazjalnych prowadzi kształcenie w zakresie obrony narodowej. Postuluje się także wprowadzenie obowiązkowej edukacji obronnej w szkołach.
4. Współpraca z sojusznikami – estońska strategia bezpieczeństwa nawiązuje do nowej koncepcji strategicznej NATO, przyjętej w połowie 2022 r., w której Rosja została zdefiniowana jako największe i bezpośrednie zagrożenie dla bezpieczeństwa, pokoju i stabilności Sojuszu w obszarze euroatlantyckim ([„Komentarze IEŚ”, nr 649](#)). Ponadto bezpieczeństwo Estonii znacznie wzrosło po przystąpieniu Szwecji i Finlandii do NATO ([„Komentarze IEŚ”, nr 609](#)). Szwecja zapowiedziała już wsparcie państw bałtyckich w zakresie sił powietrznych oraz lądowych.
5. Silna pozycja międzynarodowa Estonii – bezpieczeństwo Estonii kształtowane jest w warunkach otwartej konfrontacji, dlatego jej egzystencjalnym zadaniem jest utrzymanie ładu światowego opartego na demokratycznych wartościach i zasadach. Jest ona jednym z państw najbardziej zaangażowanych w pomoc Ukrainie ([„Komentarze IEŚ”, nr 596](#)) i prowadzi aktywną politykę sankcyjną wobec Rosji ([„Komentarze IEŚ”, nr 775](#)). Mimo zbliżających się wyborów parlamentarnych (5 marca) nie należy spodziewać się żadnej fundamentalnej zmiany w polityce zagranicznej i bezpieczeństwa Estonii.